

Müharibənin başa çatmasının az qala iki ilı tamam olur, amma Ermənistan sülh prosesini, münasibətlərin qaydaya salınması və kommunikasiyaların açılmasını tormozlamaqda davam edir. Azərbaycan Prezidenti Kəlbəcərə və Laçına səfəri zamanı bu mövzuda danışdı, ermənilərə sərt xəbərdarlıq etdi. Bundan dərhal sonra Ermənistan baş naziri Azərbaycanın müharibəyə hazırlaşdığını elan etdi və bildirdi ki, bunun üçün Bakı bəhanələr tapmağa çalışır. Bu da göstərir ki, Ermənistan sülhə gəlməyə hazır deyil. Politoloq Oqtay Qasımov bu mövzuda fikirlərini bölüşüb:

- Nikol Paşinyan Azərbaycanın müharibəyə hazırlaşmaq üçün bəhanələr axtardığını iddia edib. Sizcə, bununla Paşinyan hansı mesajı verir və onun məqsədi nədir?

- Paşinyan sosial şəbəkə üzərindən canlı yayım zamanı bir sıra məqamlara toxunub və mən deyirdim ki, işlətdiyi fikirlər əvvəllər səsləndirdiyi ziddiyyətli fikirlərin davamı kimi görünür. Ermənistan tərəfindən ziddiyyətli, absurd və gerçəkliyə uyğun gəlməyən fikirlər eşitdikdə artıq təəccüblənmirik. Paşinyan sadəcə olaraq çox yaxşı bilir ki, Ermənistan 10 noyabr razılaşmasından sonra həm 11 yanvar, həm də 26 noyabr tarixlərində keçirilmiş üçtərəfli görüşlərdə əldə edilən öhdəlikləri də yerinə yetirmir. Bununla paralel olaraq Brüssel görüşləri keçirilib, son iki görüşdə konkret məsələlər müzakirə edilib və qərarlar alınıb. Amma Ermənistan bu öhdəlikləri yerinə yetirmir, prosesi uzatmaq və əngəlləməklə məşğuldur. Bu səbəblərdən özünün hərəkətlərinə hansısa formada əsas yaratmaq istəyir. Guya Azərbaycan 30 ildən artıqdır ki, Ermənistanı izolyasiyada saxlayır və bundan sonra da saxlamaqda maraqlıdır. Məsələn, elə bu fikrin özü ziddiyyətlidir.

Müharibəyə hazırlıq məsələsinə gəldikdə, Azərbaycan Prezidenti savaştan sonra etdiyi çıxışlarında daim qeyd edib ki, Azərbaycan müharibədən sonra sülh təşəbbüsü ilə çıxış edir, bu məqsədlə 5 maddədən ibarət təkliflər irəli sürüb. Ermənistan da guya prinsipcə bunu qəbul edib, amma konkret hərəkət yoxdur. Bu baxımdan Azərbaycan Prezidenti Ermənistandakı revanşist qüvvələri və qərar verənləri xəbərdar edib ki, siz sülh prosesinə getməsəniz və öhdəliyi yerinə yetirməsəniz sülhə zərər vermiş olacaqsınız. Sülhün də alternativini savaştır. Prezidentin son səfəri zamanı Laçın və Kəlbəcərdə səsləndirdiyi fikirlər də bu istiqamətdə idi. Burada konkret olaraq Ermənistan sərhədlərin delimitasiya və demarkasiya prosesinə başlamağa dəvət olunurdu. Ancaq Ermənistan indiyə qədər prosesi tormozlayıb. Bu baxımdan Azərbaycanın müharibəyə hazır olmasına dair deyilənlər erməni cəmiyyətinə mesaj kimi də dəyərləndirilə bilər. Məşhur ifadədə deyilir ki, sülh istəyirsənsə, müharibəyə hazır ol. Azərbaycan da bu prinsipə hərəkət edir. Ermənistan konkret sülh təklif edir. Əgər Ermənistan Azərbaycana qarşı ərazi iddialarından əl çəkməsə, üzərinə götürdüüyü öhdəlikləri yer-

Oqtay Qasımov: “Biz yeni çəkilən yolu dəhliz deyil, elə Laçın yolu adlandırmalıyıq”

rinə yetirməsə, öz silahlı birləşmələrini Qarabağ ərazisindən çıxarmasa, o cümlədən Zəngəzur dəhlizinin açılmasına əngəl yaratsa, bu zaman savaş qaçılmaz ola bilər. Bu baxımdan Paşinyan həm erməni cəmiyyətinə xəbərdarlıq edir, həm də beynəlxalq ictimaiyyətə yanlış bilgi çatdırmaqla təbliğat xarakterli addım atır.

- Bir müddət sonra Laçın şəhəri və bir neçə kənd Azərbaycanın nəzarətinə keçməlidir. Son məlumata görə, Laçın dəhlizinə alternativ yolun inşası artıq başa çatmaq üzrədir. Erməni müxalifəti isə faktiki olaraq buna qarşıdır. Bu prosedən gözləntilər nədən ibarətdir?

- Laçın Azərbaycana təhvil veriləcək. Eləcə də Zabux və Sus kəndləri. Bu kəndlərdə yaşayanlar Suriya və İraqdan gələnlərdir. Onlar Laçın işğal edildikdən sonra bu ərazidə yerləşdiriliblər. Onların başqa imkanları yoxdur, rədd olub həmin ərazilərdən gəlməlidirlər. Onlar tarixən Qarabağda yaşayan ermənilər olmayıb ki, hansısa bəhanə gətirilsin. Bunlar Suriya, Livan və ya Ermənistandan gətirilən ermənilərdir. Zabux kəndinin guya icma rəhbəri olan Andranik Aşotyan da Suriya ermənisidir. Onlar oradan çıxarılmalı, müqavimət göstərənlər dərhal məhv edilməlidir.

- Biz müharibədən sonra ermənilərin Kəlbəcərdən və Laçın

rüb çıxınsınlar. Artıq erməni terrorçularının və revanşistlərin nazı ilə oynamaq dövrü bitib. O cümlədən rus sülhməramlıların qarşısına sərt və konkret tələblər qoyulmalıdır.

- Hazırkı dövrdə Moskva Zəngəzur dəhlizinin açılması, kommunikasiyaların işlək hala gəl-

Zəngəzur dəhlizinə gəldikdə, mənəcə, Rusiya onun açılmasında maraqlıdır. Amma o şərtlə ki, bu yol özünün tam nəzarətində olsun və istədiyi zamanı onu dayandıra bilsin. Yeni təsir rıçaqlarını əldə saxlamaq şərti ilə öz yüklərinin daşınması, digər yükləri istənilən an blok etməsi şərti

Laçın yolu kimi ifadə edək. Çünki dəhliz məsələsi ciddidir. Əlbəttə, ruslar 5 il müddətində öz-lərini yaxşı aparacaqsa, bu zaman biz onların qalıb-qalmamasını müəyyən edəcəyik. Amma mən hesab edirəm ki, gələcəkdə bu yol Azərbaycanın nəzarətində olmalıdır. Hadisələrin gedişatı

“Zəngəzur dəhlizinə gəldikdə, mənəcə, Rusiya onun açılmasında maraqlıdır. Amma o şərtlə ki, bu yol özünün tam nəzarətində olsun və istədiyi zamanı onu dayandıra bilsin. Yeni təsir rıçaqlarını əldə saxlamaq şərti ilə öz yüklərinin daşınması, digər yükləri istənilən an blok etməsi şərti ilə buna razı ola bilər. Doğrudur, Putin 10 noyabr sazişinə imza atıb, amma Rusiya dünyada heç də öz imzasına hörmət edən dövlət kimi tanınmur”

nin əksər kəndlərindən necə çıxmasının şahidi olduq. Onlar Azərbaycan ərazilərini tərk edər-kən evləri yandırdılar, meşələri qırdılar, infrastrukturunu məhv etdilər və s. Laçın rayonu və kəndlər Azərbaycana təhvil verilməklə anoloji hallar yaşana bilərmi?

- Mən bunu mümkün hesab edirəm. Çünki vandalizm, faşizm və terrorizm bu millətin mentaliteti, xarakteridir. Mənəcə, Azərbaycan tərəfi bu məsələni Rusiya sülhməramlıları adı altında yerləşən hərbi kontingentlə danışmalı, onlara xəbərdarlıq etməlidir. Birmənalı şəkildə belə halların məsuliyyəti rus hərbi kontingentinin üzərindədir. Buna imkan verilməməlidir. Sözsüz ki, ermənilər belə cəhdlər edəcəklər. Amma Qarabağda yerləşən rus kontingenti bunun qarşısını almalı və ermənilərə xəbərdarlıq etməlidir ki, şələ-şülələrini götü-

məsi və İrəvanla Bakı arasında normal münasibətlərin qurulmasında nə dərəcədə maraqlıdır?

- Burada məsələ bir qədər qarışıqdır. Rusiya Azərbaycan və Ermənistan arasında problemin tam və qəti həll olunması və normal münasibətlərin qurulmasında maraqlı deyil. Belə olduğu halda bölgədə Rusiyanın nəzarəti və təsir imkanları azalacaq. Qarabağ sülh bölgəsinə çevriləcəksə, Rusiyanın burada edəcəyi bir şey qalmayacaq. Rusiya ancaq separatçı qurumları dəstəkləməklə gərginlik yaratmağa və bundan faydalanmağa çalışır. Rusiyanın metodu və siyasəti budur. Rusiyanın nə yüksək texnologiyaları, nə ciddi iqtisadi göstəriciləri, nə də geniş maliyyə imkanları var ki, bölgədə Qərbin təqdim etdiyi layihələrə qarşı durubilsin. Buna görə də adətən qaba gücdən istifadə edir.

ile buna razı ola bilər. Doğrudur, Putin 10 noyabr sazişinə imza atıb, amma Rusiya dünyada heç də öz imzasına hörmət edən dövlət kimi tanınmur.

- Laçın dəhlizinə alternativ olaraq çəkilən yolu Azərbaycan nə dərəcədə öz nəzarəti altında saxlaya biləcək?

- Bu yol nəzarətdə saxlanılacaq. Necə ki, indi Laçın şəhəri və Zabux kəndindən keçən yola Azərbaycan nəzarət edə bilər, zənnimcə, eyni vəziyyətdə Laçın şəhərinin kənarından çəkilən paralel yolda da yaşanacaq. Mən daha irəli gedərək hesab edirəm ki, Zəngəzur üzərindən keçəcək dəhlizdə gömrük nəzarəti olacaqsə, Azərbaycan da birmənalı şəkildə yeni yolun başlanğıcında bunu təbiq etməlidir. Mən təklif edərdim ki, biz yeni çəkilən və bir müddətdən sonra istifadəyə veriləcək yolu dəhliz deyil, elə

da göstərir ki, biz gələcəkdə Qarabağda erməni məsələsinə çö-zəcəyik. Orada yaşamaq istəyənlər Azərbaycan qanunlarına tabe olub ölkə vətəndaşlığını qəbul edəcəklər. Digər vətəndaşlarımız kimi haqq və hüquqlardan istifadə edəcəklər. Qalmaq istəməyənlər də çıxıb gedəcəklər. İndi Laçın dəhlizinə alternativ yolun çəkilməsi lazım idi, onun qısa müddətə çəkilməsi də müsbət haldır.

Nəzərə almaq lazımdır ki, ermənilərin hazırda Zəngəzur dəhlizində avtomobil yolu ilə bağlı təklif etdiyi variant absurddur. Bu, həm də 10 noyabr anlaşmasının müvafiq bəndinə ziddir. Çünki üçtərəfli razılaşmada konkret olaraq dəmir yolu və avtomobil yolunun Mehri üzərindən açılmasından bəhs edilir. Biz buna diqqət etməliyik. Ermənilər hazırda Horadiz-Qubadlı-Gorus və ya Laçından Gorusa keçərək Şahbuz yolunu təklif edirlər. Bu da qəbul ediləsi təklif deyil. Çünki həm relyef, həm zaman, həm də daşınmaların həcminə təsir baxımından bu yol birmənalı şəkildə uyğun deyil. Bu halda məsafə uzanır, relyefin sərt olması səbəbindən qış fəslində hərəkət imkanları sifirə enir. Zəngəzur dəhlizindən 42 kilometr uzunluqda dəmir yoluna paralel avtomobil yolu keçməlidir. Biz buna da diqqət etməliyik.

Rasim Əliyev